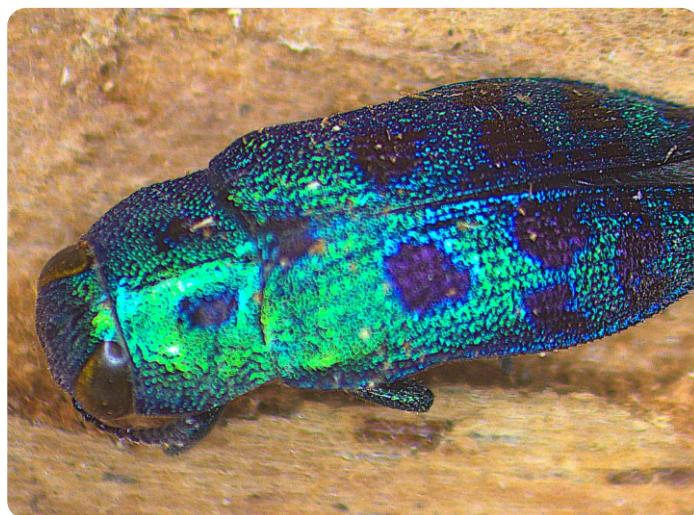

**WYKRYWANIE, SYGNALIZACJA
I MOŻLIWOŚCI ZWALCZANIA
DUMKA JAŁOWCOWEGO (*Lamprodila festiva* L.)
NA ŻYWOTNIKU (*Thuja* spp.)
W SZKÓŁKACH I OGRÓDKACH DZIAŁKOWYCH**

Grażyna Soika, Gerard Podedworny

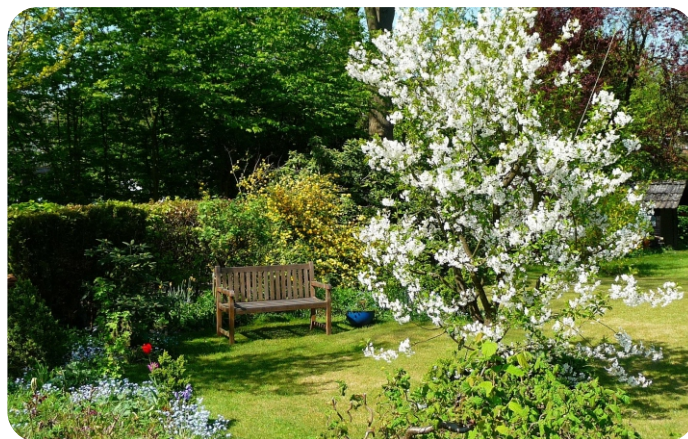
DUMEK JAŁOWCOWY należy do groźnych szkodników drzew i krzewów z rodziny cyprysowatych (Cupresaceae) w wielu krajach Europy. Ze względu na dużą dostępność roślin żywicielskich i sprzyjające warunki termiczne, szczególnie szybko rozprzestrzenia się w terenach zurbanizowanych, niszcząc nasadzenia przede wszystkim żywotnika zachodniego.

ZASIĘG WYSTĘPOWANIA

Dumek jałowcowy został po raz pierwszy stwierdzony w Europie w 2002 roku na krzewach z rodzaju *Juniperus* (Bílý 2002), rosnących na stanowiskach naturalnych. Do 2010 roku jego zasięg występowania był ograniczony do krajów Basenu Morza Śródziemnego i Francji (Volkovitsh i Karpun 2017). W 2012 roku obecność tego chrząszcza odnotowano na Węgrzech na żywotniku zachodnim (*Thuja occidentalis*) (Németh 2013), w 2013 roku w Niemczech (Niehuis i Geissel 2013; Ruicănescu i Stoica, 2019), a w latach kolejnych pojawiły się doniesienia o jego występowaniu w Rumunii (Nitzu i in. 2016), Luksemburgu (Thoma i Eickerman 2014), Holandii (Colijn i in. 2017), Słowacji (Jendek i in. 2018), Rosji (Volkoviysh i Karpun 2017) oraz w Serbii (Kereši 2020; Kereši i Konjević, 2020).

W Polsce ten szkodnik został wykryty w 2019 roku na Dolnym Śląsku. W 2023 roku jego obecność stwierdzono na terenie Poznania w jednym z ogródków przydomowych (Królik i in. 2023), w 2024 roku na Nizinie Mazowieckiej (Szcześniak i in., 2024), w 2025 roku Krakowie (Hilszczański i in. 2025) oraz w Rzeszowie (Olbrycht i Kucharska-Świerszcz 2025).

Fot. – Pixabay

ROŚLINY ŻYWICIELSKIE

Występuje na krzewach z rodziny cyprysowatych (Cupressaceae). Obecnie lista roślin żywicielskich tego chrząszcza obejmuje 18 gatunków. Należą do nich cyprysiki: Lawsona (*Chamaecyparis lawsoniana*) i groszkowy (*C. pisifera*) oraz cyprys wieczniezielony (*C. sempervirens*). Spośród jałowców zasiedla: jałowiec chiński (*Juniperus chinensis*), pospolity (*J. communis*), grecki (*J. excelsa*), fenicki (*J. phoenicea*) i jałowiec skalny (*J. scopulorum*). Był także stwierdzony na sekwoi (*Sequoia sempervirens*) oraz na żywotnikach: wschodnim (*Platycladus orientalis*), zachodnim (*Thuja occidentalis*) i olbrzymim (*T. plicata*) (Gubini i in. 2020).

RODZAJ USZKODZEŃ

Larwy chrząszczy żerują na pędach i pniach, drążąc płaskie, kręte chodniki w drewnie tuż pod korą (fot. 2 i fot. 3). Podczas żerowania uszkodzają system naczyniowy roślin, wskutek czego następuje zasychanie gałęzi, a często zamieranie całych krzewów. Na powierzchni zasychających pędów i na pniach krzewów opanowanych przez szkodnika widoczne są owalne lub w kształcie litery „D” otwory wylotowe o średnicy 2-3 mm prowadzące do chodników larwalnych (fot. 4.).

Fot. 1. Dumek jałowcowy (fot. G. Soika)

Fot. 2. Larwa dumka jałowcowego w chodniku larwalnym (fot. G. Soika)

Fot. 3. Chodniki larwalne dumka jałowcowego wraz z otworami wylotowymi pod korą (fot. G. Soika)

Fot. 4. Otwory wylotowe dumka jałowcowego na powierzchni kory (fot. G. Soika)

OPIS SZKODNIKA

Osobniki dorosłe dumka jałowcowego mają ciało owalne, długości 6-10 mm i szerokości około 4-6 mm, barwy niebieskozielonej z metalicznym połyskiem. Na przedpleczu widoczne są dwie ciemnoniebieskie plamy i kilka plam rozmieszczonych symetrycznie na pokrywach. Czułki są ciemnoniebieskie (fot. 1). Brzuszna strona ciała jest zielona z niebieskawym i złotym połyskiem (fot. 5), natomiast grzbietowa strona odwłoka i skrzydeł jest ciemnofioletowa. Larwy są białe, beznogie, o długości 15-20 mm, z wyraźnie szerszym i spłaszczonym pierwszym segmentem tułowia niż pozostałe segmenty odwłoka, z których drugi i trzeci stanowią przejście od większego pierwszego segmentu do wąskich segmentów odwłokowych. Głowa jest jasnobrązowa, silnie zesklebionowa (fot. 2 i fot. 6). Grzbietowa powierzchnia tułowia pokryta jest mikroskopijnymi kolcami, które sprawiają, że larwa jest szorstka i przystosowana do poruszania się do przodu, ponieważ jej odnóża są szczątkowe. Kształt tych kolców jest bardzo ważny przy identyfikacji gatunku (Volkovitsh 2017). W pełni wyrosnięta larwa osiąga długość 22 mm. Poczwarki są białe, nagie, miękkie, podobnej wielkości jak imago (Razinger et al. 2013).

Fot. 5. Dumek jałowcowy – strona brzuszna

Fot. 6. Larwa dumka jałowcowego

ZARYS BIOLOGII

Cykl życiowy dumka jałowcowego, w zależności od temperatury i wilgotności, trwa od 1 do 3 lat. Zimują larwy w chodnikach larwalnych. Przepoczwarczenie odbywa się w komorach tuż pod korą. W maju chrząszcze wydostają się na zewnątrz przez owalne otwory, które wygryzają w korze (Jendek i inni 2018). Chrząszcze są aktywne w ciągu dnia. Można je dostrzec na wierzchołkach krzewów i gałęziach. Lot godowy trwa od maja do sierpnia. Samice składają jaja na pniach i gałęziach, głównie od nasłonecznionej strony. Larwy żerują pod korą i odżywiają się kambium, a następnie wgryzają się drewno, gdzie tworzą komory poczwarkowe. Poczwarki są ułożone głową w stronę zewnętrzną (Ruicănescu i Stoica 2019).

MONITORING I MOŻLIWOŚCI ZWALCZANIA

Z uwagi na brak zarejestrowanych środków do zwalczania dumka jałowcowego w Polsce i innych krajach Europy, konieczny jest monitoring tego szkodnika w celu wczesnego jego wykrycia. Z uwagi na powyższe zaleca się regularnie przeglądać krzewy żywotników, jałowców i cyprysików rosnące w ogrodach przydomowych oraz krzewy mateczne w szkółkach ozdobnych, zwracając szczególną uwagę na wygląd pędów i pni. Po zauważeniu chrząszczy lub uszkodzonych roślin należy niezwłocznie podjąć kroki w celu wyeliminowania szkodnika. Po stwierdzeniu uszkodzonych pędów lub całych krzewów należy je wyciąć i spalić.

**Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

Ulotkę przygotowano w ramach Zadania celowego 6.4
„Wsparcie eksperckie, opracowanie opinii i ekspertyz
w zakresie ochrony roślin ogrodniczych”,
finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

LITERATURA

- Bílý S. (2002) Summary of the bionomy of the Buprestid beetles of Central Europe (Coleoptera: Buprestidae). Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae, Suppl. 10: 1-104.
- Bunescu H. & Florian T. (2019) The jewel beetle *Lamprodila festiva* Linné, 1767, a new invasive urban pest of Cupressaceae in Cluj area (Romania) (Coleoptera: Buprestidae). Fragmenta Entomologica, 51, 241–246. <https://doi.org/10.13133/2284-4880/366>.
- Colijn E.O., Heijerman T. & Teunissen, A.P. (2017) De prachtkever *Lamprodila festiva*: geïntroduceerd of natuurlijk gevestigd in Nederland (Coleoptera: Buprestidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen, 49, 11–24.
- Gubin A.I., Martynov V.V. & Nikulina T.V. (2020) The first record of cypress jewel beetle *Lamprodila festiva* (Linnaeus, 1767) (Coleoptera: Buprestidae) in the Donbass. Subtropical and Ornamental Horticulture, 75, 96–107. <https://doi.org/10.1134/S2075111723010058>
- Hilszczański J., Królik R., Ruta, R., & Szafraniec S. (2025) Nowe stanowisko *Lamprodila festiva* (Linnaeus, 1767) (Coleoptera: Buprestidae) na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej / A new locality of *Lamprodila festiva* (Linnaeus, 1767) (Coleoptera: Buprestidae) in Kraków-Wieluń Upland. Wiadomości entomologiczne (entomological news), 44, (12N): 31–32. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15429758>
- Jendek E., Poláková J., Szopa R. & Kodada J. (2018) *Lamprodila festiva* (Coleoptera, Buprestidae) a new adventive jewel beetle pest of Cupressaceae in Slovakia. Entomofauna Carpathica, 30, 13–24.
- Królik R., Zawadzki M., Mazur M. (2023) *Lamprodila (Palmar) festiva* (LINNAEUS, 1767) (Coleoptera: Buprestidae) nowy gatunek w faunie Polski. Fragmenta Naturae, 56: 13-17.
- Németh T. (2013) Cypress borer (*Lamprodila festiva*), a protected beetle becoming a new pest of evergreen trees in Budapest, Hungary (Coleoptera, Buprestidae). Növényvédelem, 74, 367–369.
- Niehuis M. & Geissel U. (2013) Neuer Fundort des Wacholderprachtkäfers – *Lamprodila (Palmar) festiva* (L., 1767) – in der Pfalz (Coleoptera: Buprestidae). Fauna und Flora in Rheinland Pfalz, 12, 1135–1139.
- Olbrycht T., Kucharska-Świerszcz M. (2025) Dumek jałowcowy *Lamprodila festiva* (Linnaeus, 1767) – nowy, groźny szkodnik na terenie Rzeszowa. <https://www.ur.edu.pl/pl/wydzialy/wydzial-technologiczno-przyrodniczy/wydzial/aktualnosci/dumek-jalowcowy-lamprodila-festiva-linnaeus-1767-nowy-grozny-szkodnik-na-terenie-rzeszowa>.
- Razinger J., Žerjav M. & Modic Š. (2013) *Thuja occidentalis* L. is commonly a host for cypress jewel beetle (*Ovalisia festiva* L.) in Slovenia. Zbornik Predavanj in Referatov, 11, 5–6.
- Ruicănescu A. & Stoica A.I. (2019) The distribution and behaviour studies on a new invasive Buprestid species, *Lamprodila festiva* (Coleoptera: Buprestidae) in Romania. Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle “Grigore Antipa”, 62, 43–56.
- Szcześniak S., Szpalek A., Mokrzycki T. (2024) Nowe stanowiska *Lamprodila festiva* (Linnaeus, 1767) (Coleoptera: Buprestidae) w Polsce z uwagami o biologii. Wiadomości Entomologiczne, 43 (online 5A): 23-27.
- Thoma J. & Eickermann M. (2014) Erstauftreten des Wacholderprachtkäfers *Ovalisia festiva* (Linnaeus, 1767) in Luxemburg. Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois, 115, 227–229.
- Volkovitsh M.G. & Karpun N.N. (2017) A new invasive species of buprestid beetles in the Russian fauna: *Lamprodila (Palmar) festiva* (L.) (Coleoptera, Buprestidae), a pest of Cupressaceae. Entomological Review, 97, 425–437. <https://doi.org/10.1134/S0013873817040042>